

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

4117

۵۰۰

۱

۲۰۵

حقوق مالیه عمومی

دکتر سید احمد حبیب‌نژاد

عضو هیئت علمی دانشگاه تهران

پژوهشگاه حوزه و دانشگاه

پاییز ۱۳۹۸

Iran. Laws, etc

حبیب‌نژاد، سیداحمد، ۱۳۵۶-

عنوان قرارداد: ایران. قوانین و احکام.

حقوق مالیه عمومی / سیداحمد حبیب‌نژاد. - قم: پژوهشگاه حوزه و دانشگاه، ۱۳۹۸.

دوازده، ۲۱۱ص: مصور، جدول، نمودار. - (پژوهشگاه حوزه و دانشگاه: ۴۹۶: حقوق: ۴۹)

ISBN: 978-600-298-272-8

بها: ۲۲۰۰۰ ریال

فهرست‌نویسی براساس اطلاعات فیبا.

کتابنامه. ص. [۲۰۱] - ۲۱۱: همچنین به صورت زیرنویس.

نمایه.

۱. مالیه عمومی -- قوانین و مقررات -- ایران. ۲. Iran -- Law and legislation -- Finance, Public. الف.

پژوهشگاه حوزه و دانشگاه. ب. عنوان.

KMH۳۵۲۶

۳۴۳/۵۵۰۳

۵۷۵۷۱۱۷

شماره کتابشناسی ملی

حقوق مالیه عمومی

مؤلف: سیداحمد حبیب‌نژاد (عضو هیئت علمی دانشگاه تهران)

ناشر: پژوهشگاه حوزه و دانشگاه

صفحه‌آرایی: اعتصام

چاپ اول: پاییز ۱۳۹۸

تعداد: ۵۰۰ نسخه

لیتوگرافی: سعیدی

چاپ: قم-سبحان

قیمت: ۲۲۰۰۰ تومان

کلیه حقوق برای پژوهشگاه حوزه و دانشگاه محفوظ و نقل مطالب با ذکر مأخذ بلامانع است.

قم: ابتدای شهرک پردیسان، بلوار دانشگاه، نبش میدان علوم، پژوهشگاه حوزه و دانشگاه، تلفن: ۰۲۵-۳۲۱۱۱۱۰۰

(انتشارات ۳۲۱۱۱۳۰۰) نمابر: ۳۲۸۰۳۰۹۰، ص.ب. ۳۱۵۱-۳۷۱۸۵

تهران: خ انقلاب، بین وصال و قدس، کوی اُسکو، پلاک ۴، تلفن: ۶۶۴۰۲۶۰۰

www.rihu.ac.ir

info@rihu.ac.ir

مرکز پخش: قم، خیابان معلم، مجتمع ناشران، طبقه همکف، پلاک ۲۷، تلفن: ۰۲۵-۳۷۸۴۲۶۳۵-۶

حبیب‌نژاد، سیداحمد، ۱۳۵۶-

Iran. Laws, etc

عنوان قراردادی: ایران، قوانین و احکام.

حقوق مالیه عمومی / سیداحمد حبیب‌نژاد. - قم: پژوهشگاه حوزه و دانشگاه، ۱۳۹۸.

دوازده، ۲۱۱ص: مصور، جدول، نمودار. - (پژوهشگاه حوزه و دانشگاه: ۴۹۶: حقوق: ۴۹)

ISBN: 978-600-298-272-8

بها: ۲۲۰۰۰۰ ریال

فهرست‌نویسی براساس اطلاعات فیپا.

کتابنامه، ص. [۲۰۱] - ۲۱۱: همچنین به صورت زیرنویس.

نمایه.

۱. مالیه عمومی -- قوانین و مقررات -- ایران. ۲. Finance, Public -- Law and legislation -- Iran. الف.

پژوهشگاه حوزه و دانشگاه، ب. عنوان.

۳۴۳/۵۵۰۳

KMH۳۵۲۶

۵۷۵۷۱۱۷

شماره کتابشناسی ملی

حقوق مالیه عمومی

مؤلف: سیداحمد حبیب‌نژاد (عضو هیئت علمی دانشگاه تهران)

ناشر: پژوهشگاه حوزه و دانشگاه

صفحه‌آرایی: اعتصام

چاپ اول: پاییز ۱۳۹۸

تعداد: ۵۰۰ نسخه

لیتوگرافی: سعیدی

چاپ: قم- سبحان

قیمت: ۲۲۰۰۰ تومان

کلیه حقوق برای پژوهشگاه حوزه و دانشگاه محفوظ و نقل مطالب با ذکر مأخذ بلامانع است.

قم: ابتدای شهرک پردیسان، بلوار دانشگاه، نبش میدان علوم، پژوهشگاه حوزه و دانشگاه، تلفن: ۰۲۵-۳۲۱۱۱۰۰

(انتشارات ۳۲۱۱۱۳۰۰) شماره: ۳۲۸۰۳۰۹۰، ص. پ. ۳۷۱۸۵-۳۱۵۱

تهران: خ انقلاب، بین وصال و قدس، کوی اُسکو، پلاک ۴، تلفن: ۶۶۴۰۲۶۰۰

www.rihu.ac.ir

info@rihu.ac.ir

مرکز پخش: قم، خیابان معلم، مجتمع ناشران، طبقه همکف، پلاک ۲۷، تلفن: ۰۲۵-۳۷۸۴۲۶۳۵-۶

سخن پژوهشگاه

پژوهش در علوم انسانی به منظور شناخت، برنامه‌ریزی و ضبط و هدایت پدیده‌های انسانی در راستای سعادت و واقع‌بشر ضرورتی انکارناپذیر است و استفاده از عقل و آموزه‌های وحیانی در کنار داده‌های تجربی و در نظر گرفتن واقعیت‌های عینی، فرهنگ و ارزش‌های اصیل جوامع شرط اساسی پویایی، واقع‌نمایی و کارایی این گونه پژوهش‌ها در هر جامعه است.

پژوهش کارآمد در جامعه ایران اسلامی در گرو شناخت واقعیت‌های جامعه از یک‌سو و اسلام به عنوان متقن‌ترین آموزه‌های وحیانی و اساسی‌ترین مؤلفه فرهنگ ایرانی از سوی دیگر است؛ از این‌رو، آگاهی دقیق و عمیق از معارف اسلامی و بهره‌گیری از آن در پژوهش، بازنگری و بومی‌سازی مبانی و مسائل علوم انسانی از جایگاه ویژه‌ای برخوردار است.

توجه به این حقیقت راهبردی از سوی امام خمینی (ره)، بنیانگذار جمهوری اسلامی، زمینه شکل‌گیری «دفتر همکاری حوزه و دانشگاه» را در سال ۱۳۶۱ فراهم کرد و با راهنمایی و عنایت ایشان و همت استادان حوزه و دانشگاه، این نهاد علمی شکل گرفت. تجربه موفق این نهاد، زمینه را برای گسترش فعالیت‌های آن فراهم آورد و با تصویب شورای گسترش آموزش عالی در سال ۱۳۷۷ «پژوهشکده حوزه و دانشگاه» تأسیس شد و در سال ۱۳۸۲ به «مؤسسه پژوهشی حوزه و دانشگاه» و در سال ۱۳۸۳ به «پژوهشگاه حوزه و دانشگاه» ارتقا یافت.

پژوهشگاه حوزه و دانشگاه تاکنون در ایفای رسالت سنگین خود خدمات فراوانی به جامعه علمی ارائه نموده است که از آن جمله می‌توان به تهیه، تألیف، ترجمه و انتشار بیش از ۴۹۰ عنوان کتاب و شش نشریه علمی اشاره کرد.

این کتاب به عنوان منبع اصلی درس حقوق مالیه عمومی در مقطع کارشناسی برای دانشجویان رشته‌های حقوق و نیز به عنوان منبع کمکی در درس حقوق و اقتصاد در کارشناسی حقوق و درس حقوق مالی در کارشناسی ارشد حقوق عمومی و درس حقوق عمومی اقتصادی در مقطع دکتری حقوق عمومی فراهم آمده است؛ البته دیگر علاقه‌مندان به این زمینه تحقیقی نیز می‌توانند از آن بهره‌مند شوند.

از استادان و صاحب‌نظران ارجمند تقاضا می‌شود با همکاری، راهنمایی و پیشنهادهای اصلاحی خود، این پژوهشگاه را در جهت اصلاح کتاب حاضر و تدوین دیگر آثار مورد نیاز جامعه دانشگاهی یاری دهند.

در پایان پژوهشگاه لازم می‌داند از تلاش‌های مؤلف محترم اثر، دکتر سید احمد حبیب‌نژاد و نیز از ارزیاب محترم، دکتر حامد کرمی سپاسگزاری کند.

فهرست مطالب

درآمد.....	۱
۱. مناسبات حقوق و اقتصاد.....	۳
۱-۱. حقوق.....	۳
۲-۱. اقتصاد.....	۴
۳-۱. حقوق و اقتصاد.....	۵
خلاصه مباحث.....	۸
۲. مفهوم‌شناسی مالیه.....	۸
۱-۲. تعریف مالیه.....	۹
۲-۲. تفاوت‌های مالیه خصوصی با مالیه عمومی.....	۹
۳-۲. تعریف مالیه عمومی.....	۱۰
۳. حقوق مالیه عمومی.....	۱۱
۱-۳. مفهوم‌شناسی حقوق مالیه عمومی.....	۱۲
۲-۳. موضوع حقوق مالیه عمومی.....	۱۴
۳-۳. حقوق مالیه عمومی و حقوق عمومی.....	۱۴
۴-۳. استقلال یا عدم استقلال حقوق مالی.....	۱۵
۴. دولت و اقتصاد.....	۱۶
اندیشه‌ای بیشتر: نظریه انتخاب عمومی.....	۱۹
خلاصه مباحث.....	۲۱
۵. منابع حقوق مالیه عمومی.....	۲۲
۱-۵. قانون اساسی.....	۲۲
۱-۱-۵. اصول عام (مبنایی) قانون اساسی ناظر بر حقوق مالیه عمومی.....	۲۴
۲-۱-۵. اصول خاص قانون اساسی مرتبط با حقوق مالیه عمومی.....	۲۵
۱-۲-۱-۵. اصول درآمدی.....	۲۶

۲۶	۵-۱-۲-۲. اصول هزینه‌ای
۲۷	۵-۱-۲-۳. اصول بودجه‌ای
۲۷	۵-۱-۲-۴. اصول مالیاتی
۲۸	۵-۱-۲-۵. اصول محاسباتی
۲۸	اندیشه‌ای بیشتر: نظریه اقتصادی قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران
۲۸	۱. ابتدای اقتصاد بر جهان‌بینی الهی
۲۹	۲. اقتصاد به مثابه ابزار و نه هدف
۲۹	۳. کرامت محوری
۲۹	۴. شکوفایی خلاقیت‌های انسانی به مثابه تعهدی برای دولت
۳۰	۵. قسط و عدل اقتصادی به مثابه تعهدی ضروری
۳۰	۶. آزادی به مثابه مقدمه توسعه اقتصادی شایسته
۳۱	۷. رشد محوری به مثابه راهبردی اقتصادی
۳۲	۸. عهد دولت در مبارزه با فقر
۳۲	۵-۲. اسناد بالادستی
۳۳	۵-۱. قوانین عادی
۳۵	۵-۴. مقررات دولتی
۳۶	۵-۵. رویه قضایی
۳۷	۵-۶. سایر منابع
	اندیشه‌ای بیشتر: لزوم بازخوانی تفسیر اصل سوم قانون اساسی در مورد تعهدات دولت در حق‌های
۳۹	ابتدایی
۴۰	خلاصه مباحث
۴۱	۶. مالیه عمومی در اسلام
۴۱	۶-۱. منابع درآمدی حکومت اسلامی
۴۲	۶-۱-۱. انفال
۴۴	۶-۱-۲. خراج (مالیات اراضی)
۴۴	۶-۱-۳. جزیه
۴۵	۶-۱-۴. زکات
۴۷	۶-۱-۵. خمس
۴۸	۶-۱-۵. موقوفات عام
۴۸	۶-۱-۶. لقطه (اشیای گمشده)
۴۹	۶-۱-۷. میراث افراد بی‌وارث
۴۹	۶-۱-۸. عشور
۴۹	۶-۲. هزینه‌های حکومت اسلامی
۵۲	خلاصه مباحث
۵۳	۷. اصول مالیاتی اسلامی

۵۳	۱-۷. عبادی بودن.....
۵۳	۲-۷. اصل خوداظهاری.....
۵۴	۳-۷. اصل رفتار اخلاقی.....
۵۴	۴-۷. هدف‌گذاری برای وضع مالیات.....
۵۴	۵-۷. اصل صرفه.....
۵۴	۶-۷. اصل توجه به اعتراض مؤدیان.....
۵۵	۷-۷. اصل مشارکت.....
۵۵	۸-۷. اصل مشخص بودن.....
۵۵	اندیشه‌ای بیشتر: مناسبات مالیات‌های عرفی و مالیات‌های شرعی.....
۵۷	خلاصه مباحث.....
۵۸	۸. درآمدها و هزینه‌های عمومی.....
۵۸	۱-۱. درآمدهای عمومی.....
۵۸	۱-۸. ۱- تقسیم‌بندی اول از درآمدهای عمومی.....
۵۸	۱-۸. ۱-۱. درآمد عمومی.....
۵۹	۱-۸. ۱-۱. ۱. درآمدهای اختصاصی.....
۶۰	۱-۸. ۱-۱. ۳. درآمدهای شرکت‌های دولتی.....
۶۰	۱-۸. ۱-۱. ۴. سایر منابع اعتبار.....
۶۰	۱-۸. ۲-۱. تقسیم‌بندی دوم درآمدهای عمومی.....
۶۱	۱-۸. ۱-۲. ۱. درآمدهای مالیاتی.....
۶۱	۱-۸. ۱-۲. ۲. درآمدهای غیرمالیاتی.....
۶۱	۱-۸. ۳-۱. تقسیم‌بندی سوم درآمدهای عمومی.....
۶۱	۱-۸. ۱-۳. ۱. درآمدهای خالص و انحصارات.....
۶۲	۱-۸. ۱-۳. ۲. درآمدهای استقراضی.....
۶۴	۱-۸. ۱-۳. ۳. درآمدهای پولی.....
۶۵	۱-۸. ۱-۳. ۴. درآمدهای مالیاتی.....
۶۵	۱-۸. ۴-۱. تقسیم‌بندی چهارم درآمدهای عمومی.....
۶۵	۱-۸. ۱-۴. ۱. درآمدهای پایدار.....
۶۵	۱-۸. ۱-۴. ۲. درآمدهای ناپایدار.....
۶۵	۸-۲. هزینه‌های (مخارج) عمومی.....
۶۶	۸-۲. ۱. هزینه‌های جاری.....
۶۶	۸-۲. ۲. هزینه‌های انتقالی.....
۶۶	۸-۲. ۲-۱. هزینه‌های انتقالی اجتماعی.....
۶۶	۸-۲. ۲-۲. هزینه‌های انتقالی اقتصادی.....
۶۷	۸-۲. ۲-۳. هزینه‌های انتقالی مالی.....
۶۷	۸-۲. ۳. هزینه‌های سرمایه‌ای.....

۶۸.....	خلاصه مباحث.....
۶۹.....	۹. حقوق بودجه‌ای.....
۶۹.....	۹-۱. مفهوم‌شناسی بودجه.....
۶۹.....	۹-۱-۱. مفهوم‌شناسی لغوی بودجه.....
۷۰.....	۹-۱-۲. مفهوم‌شناسی قانونی بودجه.....
۷۱.....	۹-۱-۳. مفهوم‌شناسی اصطلاحی بودجه.....
۷۲.....	۹-۲. عناصر و اجزای بودجه.....
۷۴.....	۹-۳. ماهیت‌شناسی بودجه.....
۷۹.....	۹-۴. تاریخچه بودجه.....
۷۹.....	۹-۴-۱. پیشینه عمومی بودجه.....
۷۹.....	۹-۴-۲. پیشینه بودجه در ایران.....
۸۳.....	خلاصه مباحث.....
۸۳.....	۱۰. فرایند (فرآیند) بودجه.....
۸۴.....	۱۰-۱. فرایند اول: تهیه و تنظیم بودجه.....
۸۵.....	۱۰-۱-۱. بخشنامه بودجه.....
۸۷.....	۱۰-۱-۲. مراحل پس از ابلاغ بخشنامه بودجه.....
۸۷.....	۱۰-۱-۳. ویژگی‌های لایحه بودجه.....
۸۸.....	۱۰-۱-۳-۱. لایحه بررس بودجه.....
۸۸.....	۱۰-۱-۳-۲. تعیین‌کنندگی چارچوب مالی دولت.....
۸۸.....	۱۰-۱-۳-۳. لزوم نبود فاصله زمانی بین تهیه و تصویب بودجه.....
۸۹.....	۱۰-۱-۳-۴. داشتن مهلت زمانی.....
۸۹.....	۱۰-۱-۳-۵. ایجاد کمیسیون‌های تخصصی.....
۸۹.....	۱۰-۱-۳-۶. ماده واحده بودن.....
۹۰.....	۱۰-۱-۳-۷. موقت بودن احکام بودجه‌ای.....
۹۰.....	خلاصه مباحث.....
۹۱.....	۱۱. فرایند بررسی و تصویب بودجه.....
۹۱.....	۱۱-۱. تشکیل کمیسیون تلفیق.....
۹۲.....	۱۱-۲. چاپ و توزیع لایحه.....
۹۲.....	۱۱-۳. پیشنهادها و نمایندگان به کمیسیون‌های تخصصی.....
۹۲.....	۱۱-۴. ارائه گزارش کمیسیون‌های تخصصی به کمیسیون تلفیق.....
۹۲.....	۱۱-۵. ارائه گزارش کمیسیون تلفیق به مجلس شورای اسلامی.....
۹۳.....	۱۱-۶. رسیدگی لایحه در صحن علنی مجلس.....
۹۴.....	۱۱-۷. ارسال مصوبه مجلس به شورای نگهبان.....
۹۵.....	اندیشه‌ای بیشتر: اصل هفتادوپنجم قانون اساسی و بار مالی طرح‌های قانونی.....
۹۷.....	۱۲. گستره اختیارات مجلس در رسیدگی به بودجه.....

۱۰۱	خلاصه مباحث
۱۰۲	۱۳. فرایند اجرای بودجه
۱۰۳	۱۳-۱. مرحله تشخیص
۱۰۳	۱۳-۲. مرحله تأمین اعتبار
۱۰۳	۱۳-۳. مرحله تعهد
۱۰۴	۱۳-۴. مرحله تسجیل
۱۰۴	۱۳-۵. مرحله حواله
۱۰۵	۱۴. فرایند نظارت بر بودجه
۱۰۶	۱۴-۱. نظارت درونی (نظارت قوه مجریه)
۱۰۶	۱۴-۱-۱. وزارت امور اقتصادی و دارایی
۱۰۶	۱۴-۱-۱. نظارت از طریق ذیحساب
۱۰۷	۱۴-۱-۲. نظارت از طریق خزانه‌داری کل کشور
۱۰۷	۱۴-۱-۳. سازمان‌های حسابرسی
۱۰۹	۱۴-۱-۴. سازمان برنامه و بودجه کشور
۱۱۰	۱۴-۲. نظارت بیرونی
۱۱۰	۱۴-۲. نظارت قضایی
۱۱۱	۱۴-۲-۱. بازرسی کل کشور
۱۱۲	۱۴-۲-۲. دیوان عدالت اداری
۱۱۳	۱۴-۲-۳. نظارت مراجع قضایی
۱۱۳	۱۴-۳. نظارت پارلمانی
۱۱۴	۱۴-۳-۱. دیوان محاسبات
۱۱۷	۱۴-۳-۲. تفریغ بودجه
۱۱۸	خلاصه مباحث
۱۱۹	۱۵. اصول حاکم بر تدوین و اجرای بودجه
۱۲۰	۱۵-۱. اصل سالانه بودن بودجه
۱۲۲	۱۵-۲. اصل تعادل بودجه
۱۲۴	۱۵-۳. اصل وحدت بودجه
۱۲۵	۱۵-۴. اصل تقدم درآمد بر هزینه
۱۲۵	۱۵-۵. اصل جامعیت (اصل کامل بودن بودجه)
۱۲۷	۱۵-۶. اصل تفصیل بودجه (اصل شمولیت بودجه)
۱۲۷	۱۵-۷. اصل تخمینی بودن درآمدها
۱۲۸	۱۵-۸. اصل تحدیدی بودن هزینه‌ها
۱۲۸	۱۵-۹. اصل تخصیص
۱۲۸	۱۵-۱۰. اصل انعطاف‌پذیری
۱۲۹	۱۵-۱۰-۱. اصلاح بودجه

۱۲۹	۱۵-۱۰-۲. جابه‌جایی اعتباری.....
۱۳۰	۱۵-۱۰-۳. متمم بودجه.....
۱۳۰	۱۵-۱۰-۴. اعتبار هزینه‌های پیش‌بینی‌نشده.....
۱۳۱	۱۵-۱۱. اصل قانونی بودن.....
۱۳۱	اندیشه‌ای بیشتر: تحلیل مبانی و کارکردهای اصل سالیانه بودن بودجه.....
۱۳۳	خلاصه مباحث.....
۱۳۳	۱۶. آثار احکام بودجه.....
۱۳۴	۱۶-۱. ایجاد نشدن تعهدات برای دولت ناشی از ذکر رقم هزینه‌ای.....
۱۳۴	۱۶-۲. عدم جواز وصول مطالبات به صرف وجود اعتبار در بودجه.....
۱۳۴	۱۶-۳. ماهیت تجویزی اعتبارات بودجه‌ای.....
۱۳۵	۱۶-۴. عدم کفایت درج ارقام درآمدی بودجه در مطالبه از شهروندان.....
۱۳۶	۱۶-۵. عدم لزوم ذکر هر درآمدی در بودجه.....
۱۳۶	۱۶-۶. تکلیف رؤسای دستگاه‌های اجرایی در وصول درآمدها.....
۱۳۶	۱۶-۷. تحدید مالی دولت با اعتبارات پیش‌بینی‌شده.....
۱۳۷	خلاصه مباحث.....
۱۳۷	۱۷. مالیات.....
۱۳۷	۱۷-۱. پیشینه مالیات در ایران.....
۱۳۸	۱۷-۲. تعریف مالیات.....
۱۴۰	۱۷-۳. عوارض و تفاوت آن با مالیات.....
۱۴۲	اندیشه‌ای بیشتر: مالیات و دموکراسی.....
۱۴۶	خلاصه مباحث.....
۱۴۶	۱۸. اجزای مالیات.....
۱۴۶	۱۸-۱. پایه مالیاتی.....
۱۴۷	۱۸-۲. نرخ مالیات.....
۱۴۷	۱۹. اهداف مالیاتی.....
۱۴۸	۲۰. مالیات مضاعف.....
۱۴۹	۲۱. انواع مالیات.....
۱۴۹	۲۱-۱. مالیات مستقیم.....
۱۵۲	۲۱-۲. مالیات غیرمستقیم.....
۱۵۲	۲۲. معایب و مزایای مالیات‌های مستقیم و غیرمستقیم.....
۱۵۴	۲۳. انواع نرخ مالیات.....
۱۵۵	۲۳-۱. مالیات تصاعدی.....
۱۵۵	۲۳-۲. مالیات تنازلی.....
۱۵۵	۲۳-۳. مالیات تعادلی (نسبی).....
۱۵۵	اندیشه‌ای بیشتر: پدیده نفرین نفتی.....

۱۵۶	۲۴. مشمولان مالیاتی.....
۱۵۷	خلاصه مباحث.....
۱۵۸	۲۵. فرایندهای مالیاتی.....
۱۵۸	۲۵-۱. فرایند تعیین مأخذ مالیات.....
۱۵۸	۲۵-۲. فرایند تشخیص مالیات.....
۱۵۹	۲۵-۳. فرایند وصول مالیات.....
۱۶۱	۲۶. فرایند حل اختلاف مالیاتی.....
۱۶۱	۲۷. اصول مالیاتی.....
۱۶۲	۲۷-۱. اصل عدالت.....
۱۶۲	۲۷-۲. اصل تناسب.....
۱۶۳	۲۷-۳. اصل برابری مالیاتی.....
۱۶۳	۲۷-۴. اصل عمومیت مالیات.....
۱۶۳	۲۷-۵. اصل مشخص بودن مالیات (اصل اطمینان).....
۱۶۴	۲۷-۶. اصل سادگی (سادگی).....
۱۶۴	۲۷-۷. اصل صرفه جویی.....
۱۶۴	۲۷-۸. اصل شخصی ساختن مالیات.....
۱۶۴	۲۷-۹. اصل دخالت.....
۱۶۵	۲۷-۱۰. اصل قانونی بودن مالیات.....
۱۶۵	۲۷-۱۱. اصل تساوی افراد در مقابل مالیات (اصل منع تبعیض).....
۱۶۵	۲۷-۱۲. اصل محرمانه بودن اطلاعات مالیاتی.....
۱۶۶	۲۷-۱۳. اصل سالانه بودن مالیات.....
۱۶۶	۲۷-۱۴. اصل عطف به ماسبق نشدن قوانین مالیاتی.....
۱۶۷	اندیشه‌ای بیشتر: خانواده محوری در مالیات.....
۱۶۹	خلاصه مباحث.....
۱۶۹	خلاصه مباحث.....
۱۷۰	۲۸. حل اختلاف مالیاتی.....
۱۷۱	۲۸-۱. حل اختلاف در اداره مالیات.....
۱۷۲	۲۸-۲. هیئت‌های حل اختلاف مالیاتی.....
۱۷۵	۲۸-۳. وزیر اقتصاد در موارد خاص.....
۱۷۵	۲۸-۴. شورای عالی مالیاتی.....
۱۷۸	۲۸-۵. دیوان عدالت اداری.....
۱۷۹	۲۹. جرایم مالیاتی.....
۱۷۹	۲۹-۱. جرایم مؤدیان.....
۱۸۲	۲۹-۲. جرایم کارگزاران مالیاتی.....
۱۸۳	۲۹-۳. تخلفات کارگزاران مالیاتی.....

۱۸۶	خلاصه مباحث
۱۸۷	۳۰. پیوست‌ها
	پیوست ۱: احکام مربوط به هر یک از اموال به نظر فقهای مذاهب پنج‌گانه به انضمام اجتهادات جدید
۱۸۷	اهل سنت
۱۸۹	پیوست ۲: خلاصه صورت دخل و خرج تضمینی دولت در ۱۲۸۹ هجری شمسی
۱۹۰	پیوست ۳: ماده واحد قانون بودجه سال ۱۳۹۷ کل کشور
۱۹۱	پیوست ۴: بخشنامه بودجه ۱۳۹۸
۱۹۲	پیوست ۴: فرایند تهیه و تنظیم بودجه در کشور کانادا
۱۹۲	پیوست ۵: فرایند تهیه و تنظیم بودجه در کشور انگلیس
۱۹۳	پیوست ۶: فرایند تهیه و تنظیم بودجه در کشور استرالیا
۱۹۴	پیوست ۷: فرایند تهیه و تنظیم بودجه در ایالات متحده امریکا
۱۹۵	پیوست ۸: نمونه اظهارنامه مالیاتی
۱۹۹	پیوست ۹: نامه امام علی (علیه السلام) به مأمور جمع‌آوری زکات (۲۵ نهج البلاغه)

منابع و مآخذ

۲۰۱	کتاب فارسی
۲۰۶	مقالات فارسی
۲۰۹	کتاب عربی
۲۰۹	منابع انگلیسی
۲۱۱	قوانین و مقررات

درآمد

عصر حاضر عصر گفتگوهای بین‌رشته‌ای است و شاخه‌های علمی نمی‌توانند در جزایر جداگانه مشغول بررسی و تحلیل پدیده‌ها، موضوعات و مسائل تخصصی خود باشند، بلکه اکنون روابط رشته‌های علمی بسیار به امری لابدی و ضروری تبدیل شده است و بررسی‌های تک‌ساحتی نمی‌تواند گره‌گشای مسائل مختلف در جامعه باشد. حقوق و اقتصاد نیز از پدیده مبارک تعاملات بین‌رشته‌ای بی‌بهره نمانده و هرچند در دوره‌هایی ارتباط‌هایی جزئی برقرار بود و نیز در دوره‌هایی مخالفانی جدی داشت، اکنون روابط حقوق و اقتصاد به امری جدی و بااهمیت تبدیل شده است.

چگونگی تجزیه و تحلیل سرمایه‌های عمومی و بررسی درآمدها و هزینه‌های یک جامعه سیاسی (دولت-کشور) موضوعی مشترک برای اقتصاد حقوق است که هر کدام از زاویه‌ای به آن می‌نگرند که اگر زاویه دید به این موضوعات از چارچوب قواعد، اصول و روش‌های اقتصادی باشد، رشته «مالیه عمومی» قد علم می‌کند و اگر جنبه حقوقی در تحلیل‌ها، بررسی‌ها، استدلال‌ها، قواعد، روش‌ها و منابع پررنگ باشد، «حقوق مالیه عمومی» جلوه‌گری می‌کند.

شاید همین نوع نگاه‌های متفاوت به یک موضوع مشترک یعنی «درآمدها و هزینه‌های عمومی» بود که باعث شد پس از سال‌ها درس «حقوق مالیه عمومی» جایگزین درس «مالیه عمومی» در سرفصل‌های کارشناسی حقوق شود تا دانشجویان گرامی در رشته حقوق در عرصه خودشان - حقوق - موضوعات مرتبط با مالیه عمومی را بررسی و واکاوی کنند و از دریچه «تنظیم‌گری روابط اجتماعی» و با استفاده از ابزارهای خود که همان «قوانین و مقررات» و

"هنجارهای حقوقی" و "تحلیل‌های حقوقی" است، به موضوع درآمدها و هزینه‌های عمومی بنگرند.

در این کتاب سعی شده است در چارچوب سرفصل‌های مصوب، برخی از مهم‌ترین مفاهیم حوزه کلان مالی - یعنی درآمدها و هزینه‌های عمومی - با ادبیاتی حقوقی و البته در سطح دوره کارشناسی و مبتنی بر چارچوب آموزشی - مورد بحث و بررسی قرار گیرد. همچنین تلاش بر آن بوده که ذیل مباحث، منابع بیشتری جهت معرفی حوزه‌های حقوق مالیه عمومی، مالیه عمومی و اقتصاد ذکر شود و قسمت‌هایی نیز به عنوان "اندیشه‌ای بیشتر" برای دانشجویان تحصیلات تکمیلی علاقه‌مند به حقوق و اقتصاد - مخصوصاً در درس حقوق مالی در کارشناسی ارشد حقوق عمومی و درس حقوق عمومی اقتصادی در دکتری حقوق عمومی - در نظر گرفته شده است.

در پایان ضمن نگرداشت یاد و نام همه نویسندگان و پژوهشگران حوزه حقوق مالی، مالیه عمومی و حقوق اقتصادی و سپاس از زحمات علمی‌شان و ضمن تشکر از مدیران علمی و اجرایی پژوهشگاه حوزه و دانشگاه و پردیس فارابی دانشگاه تهران که این طرح پژوهشی با همکاری این دو نهاد علمی به نتیجه رسیده است، اعلام می‌کنیم که این اثر مانند هر امر بشری نیازمند تکامل و اصلاح است، لذا نویسندگان مشتاقانه در انتظار نظرات ارزشمند صاحب‌نظران و استادان و دانشجویان گرامی است؛ چون از جناب مولانا فرا گرفته‌ایم:

علم دریایی است بی حد و کنار طالب علم است غواص بحار
گر هزاران سال باشد عمر او می‌نگردد سیر او از جستجو

سید احمد حبیب‌نژاد

عضو هیئت علمی گروه حقوق عمومی

پردیس فارابی دانشگاه تهران